

Spis treści

Do Czytelnika	11
Przedmowa	13
Rozdział 1. Geneza i charakterystyka ustroju administracyjnego państw nowożytnej Europy	17
1.1. Pojęcie administracji i biurokracji	17
1.2. Państwo publiczne i jego reformy w czasie absolutyzmu oświeconego	22
1.3. Zasady europejskiego konstytucjonalizmu od XIX w. Państwo prawne	28
1.4. Zasady organizacji i działania administracji państwa konstytucyjnego	36
1.5. Ukształtowanie się prawa administracyjnego	45
1.6. Sądownictwo administracyjne i inne formy zewnętrznej kontroli administracji.	47
1.7. Nauka administracji i prawa administracyjnego	53
Rozdział 2. Ustrój administracyjny Polski w czasie kształtowania się monarchii konstytucyjnej (1764–1795). Rozbiory Rzeczypospolitej	59
2.1. Polska „oświeconą republiką”	59
2.2. Reformy administracji centralnej i lokalnej w latach 1764–1775.	68
2.3. Przemiany w ustroju administracyjnym na Sejmie Wielkim (1788–1792)	74
2.4. System administracyjny według uchwał sejmu grodzieńskiego 1793 r. i w czasie powstania kościuszkowskiego	83
2.5. Rozbiory – terytorium i ludność. Podział Polski z punktu widzenia prawa międzynarodowego	86
2.6. Polska myśl administracyjna epoki oświecenia	91

Rozdział 3. Ustrój administracyjny centralnych ziem Polski (1795–1915).	
Księstwo Warszawskie i Królestwo Polskie	97
3.1. Ustrój władz i urzędów pod panowaniem pruskim i austriackim do lat 1807/1809	97
3.1.1. Zabór pruski do 1807 r.	97
3.1.2. Zabór austriacki do 1809 r.	100
3.2. Księstwo Warszawskie	103
3.2.1. Administracja centralna Księstwa Warszawskiego	107
3.2.2. Podział administracyjny i organy terytorialne	113
3.2.3. Sądownictwo administracyjne i początki kontroli administracji	117
3.2.4. Kształtowanie się aparatu urzędniczego	120
3.3. Królestwo Polskie	123
3.3.1. Centralne władze administracyjne	133
3.3.1.1. Król	133
3.3.1.2. Namiestnik. Generał-gubernator	135
3.3.1.3. Rada Administracyjna i Rada Stanu (Ogólne Zgromadzenie)	139
3.3.2. Naczelne organy administracji resortowej	143
3.3.3. Podział kraju i administracja terytorialna. Samorząd	146
3.3.4. Sądownictwo administracyjne i inne formy kontroli administracji	156
3.3.5. Aparat urzędniczy i jego pragmatyka.	162
3.3.6. Władze administracyjne w powstaniach narodowych	166
3.3.6.1. W okresie powstania listopadowego (1830–1831).	166
3.3.6.2. W czasie powstania styczniowego (1863–1864)	168
Rozdział 4. Ustrój administracyjny ziem polskich zaboru pruskiego (1807–1914).	
Wielkie Księstwo Poznańskie	171
4.1. Przemiany ustrojowe w Prusach	171
4.2. Charakterystyka odrębności Wielkiego Księstwa Poznańskiego.	175
4.3. Podział ziem i organy administracji terytorialnej. Samorząd	179
4.3.1. Podział terytorialny i ludność	179
4.3.2. Organy administracji na szczeblu prowincji i rejencji.	182
4.3.3. Administracja w powiecie	183
4.3.4. Gminy miejskie.	185
4.3.5. Gminy wiejskie	187
4.4. Sądownictwo administracyjne	189
4.5. Prawa i wolności obywatelskie. Państwo prawne a germanizacja	193
4.5.1. Prawa obywatelskie.	194
4.5.1.1. Równość wobec prawa	194
4.5.1.2. Wolność osobista.	195
4.5.1.3. Wolność osiedlania się i nietykalność mieszkania	195
4.5.1.4. Tajemnica korespondencji	197
4.5.1.5. Wolność opinii i swoboda prasy.	197
4.5.1.6. Wolność wyznania i sumienia	197
4.5.1.7. Wolność nauczania.	198
4.5.1.8. Wolność stowarzyszeń i zgromadzeń	199
4.5.1.9. Prawa języka polskiego	199

Rozdział 5. Ustrój administracyjny ziem polskich zaboru austriackiego (1809–1914)	202
5.1. Przemiany ustrojowe w monarchii austriackiej – położenie Galicji	202
5.1.1. Do wybuchu Wiosny Ludów	202
5.1.2. Od wprowadzenia autonomii	204
5.2. Podział terytorialny i administracja rządowa	211
5.3. Organy autonomiczne i samorząd	213
5.3.1. Sejm i Wydział Krajowy	213
5.3.2. Samorząd terytorialny: gminny i powiatowy	216
5.3.3. Administracja szkolnictwa i samorząd zawodowy	220
5.4. Aparat urzędniczy i jego pragmatyka	222
5.5. Prawa i wolności obywatelskie	224
5.5.1. Zasada równości wobec prawa	226
5.5.2. Równouprawnienie narodów i języków	226
5.5.3. Wolność osobista	228
5.5.4. Wolność przesiedlania się	228
5.5.5. Tajemnica korespondencji	228
5.5.6. Wolność opinii	228
5.6. Sądy prawa publicznego – austriackie państwo prawne	230
5.6.1. Trybunał Państwa	230
5.6.2. Trybunał Administracyjny	231
Rozdział 6. Ustrój administracyjny ziem wschodnich Rzeczypospolitej (1772–1917)	
6.1. Pozycja prawna Polaków	235
6.2. Podział ziem i organy administracji terytorialnej. Samorząd	243
6.2.1. Podział terytorialny i organy zarządu	243
6.2.2. Organy samorządowe	248
6.2.2.1. Polski samorząd szlachecki	248
6.2.2.2. Reformy samorządowe Aleksandra II na terenie guberni zachodnich	249
Rozdział 7. Ustrój administracyjny wolnych miast: Gdańska (1807–1814) i Krakowa (1815–1846)	253
7.1. Wolne Miasto Gdańsk	253
7.1.1. Urząd gubernatora francuskiego	255
7.1.2. Organy zarządu centralnego	255
7.1.2.1. Senat i jego organy	256
7.1.2.2. Drugi i Trzeci Wydział	257
7.1.3. Podział administracyjny i organy terytorialne	257
7.2. Wolne Miasto Kraków	258
7.2.1. Urząd rezydentów	262
7.2.2. Senat jako organ centralnego zarządu	264
7.2.3. Podział administracyjny i organy terytorialne	267
Rozdział 8. Polskie nauki prawnoadministracyjne w dobie zaborów	270
8.1. Główne ośrodki myśli administracyjnej	270
8.2. Kształcenie kadr urzędniczych – studia administracyjne	280

Rozdział 9. Ustrój administracyjny ziem polskich w czasie I wojny światowej (1914–1918)	283
9.1. Polskie działania polityczne i wojskowe	283
9.2. Okupacja ziem polskich przez Niemców i Austriaków – nowy podział terytorialny	288
9.3. Organy niemieckiego zarządu okupacyjnego	291
9.4. Organy austro-węgierskiego zarządu okupacyjnego	293
9.5. Kształtowanie się polskiego systemu władz i organów administracji	295
9.5.1. W dziedzinie zarządu centralnego i resortowego	295
9.5.2. W dziedzinie samorządu terytorialnego	298
9.5.2.1. Samorząd miejski	298
9.5.2.2. Samorząd wiejski	300
9.5.2.3. Samorząd powiatowy	301
Rozdział 10. Ustrój administracji publicznej w II Rzeczypospolitej (1918–1939)	303
10.1. Przemiany w ustroju politycznym państwa	303
10.2. Podział terytorialny	311
10.3. Administracja centralna	321
10.3.1. Prezydent i Rada Ministrów	322
10.3.2. Ministerstwa i urzędy centralne	327
10.4. Terytorialna administracja rządowa	331
10.4.1. Organy administracji ogólnej	332
10.4.2. Organy administracji specjalnych	336
10.5. Samorząd terytorialny	341
10.5.1. Podstawy prawne i organizacja do 1933 r.	341
10.5.2. Struktury samorządowe po unifikacji w 1933 r.	347
10.6. Samorząd gospodarczy i zawodowy	350
10.6.1. Samorząd gospodarczy	350
10.6.2. Samorząd zawodowy	352
10.7. Terytorialne odrębności administracyjne	352
10.7.1. Autonomia województwa śląskiego	353
10.7.2. Wersalskie Wolne Miasto Gdańsk	355
10.7.3. Obszar Litwy Środkowej (1920–1922)	357
10.7.4. Terytorium Spisza i Orawy (1920–1925)	361
10.8. Sądownictwo administracyjne. Kontrola administracji	362
10.8.1. Sądownictwo administracyjne	362
10.8.2. Kontrola administracji	366
10.8.2.1. Zewnętrzna kontrola administracji	366
10.8.2.2. Wewnętrzna kontrola administracji	368
10.9. Postępowanie administracyjne	369
10.10. Aparat urzędniczy i jego pragmatyka	370
10.11. Dorobek nauk administracyjnoprawnych	372
Rozdział 11. Ustrój administracyjny ziem polskich w czasie II wojny światowej (1939–1945)	376
11.1. Władze II Rzeczypospolitej na uchodźstwie. Polskie Państwo Podziemne	376
11.1.1. Zmiany zasad funkcjonowania administracji w czasie wojny obronnej	376
11.1.2. Ciągłość polskich organów państwowych	377

11.1.3. Organy państwa na uchodźstwie	378
11.1.4. Struktury Polskiego Państwa Podziemnego	380
11.2. Okupacyjne podziały terytorialno-administracyjne	383
11.2.1. Porozumienia niemiecko-radzieckie	383
11.2.2. Obszary wcielone do Rzeszy Niemieckiej	384
11.2.3. Utworzenie i obszar Generalnego Gubernatorstwa	385
11.2.4. Obszary wcielone do Związku Radzieckiego	386
11.3. Ustrój administracyjny ziem polskich pod okupacją niemiecką	388
11.3.1. Administracja niemiecka na obszarach wcielonych do Rzeszy	388
11.3.2. Administracja w Generalnym Gubernatorstwie	390
11.4. Ustrój administracyjny ziem polskich pod okupacją radziecką do 1941 r.	393
Rozdział 12. Ustrój administracji państwowej w Polsce Ludowej (1944–1989) . .	395
12.1. Ustrój polityczny i jego ewolucja	395
12.1.1. Budowa podstaw ustrojowych: okres Krajowej Rady Narodowej (1944–1947)	395
12.1.2. Ustrój według Małej Konstytucji z 19 lutego 1947 r.	397
12.1.3. Ustrój konstytucyjny w latach 1952–1980.	399
12.1.4. Reformy ustrojowe lat 1980–1989	402
12.2. Podział terytorialny	405
12.2.1. Nowy kształt terytorialny państwa	405
12.2.2. Podziały terytorialne przeprowadzone w latach 1944–1954	407
12.2.3. Reformy podziału terytorialnego w latach 1972–1975	411
12.3. Administracja centralna	413
12.3.1. Pojęcie administracji państwowej i zasady działania	413
12.3.2. Organy administracji centralnej w latach 1944–1952	415
12.3.2.1. Lata 1944–1947	415
12.3.2.2. W okresie obowiązywania Małej Konstytucji z 1947 r.	416
12.3.2.3. Pod rządami konstytucji z 1952 r.	418
12.4. Administracja terenowa	422
12.4.1. System dualistyczny w latach 1944–1950	422
12.4.2. Reforma z 1950 r. i ewolucja rad narodowych	426
12.4.3. Przemiany w latach 1972–1975	430
12.4.4. Terenowe organy administracji niepodporządkowane radom narodowym . .	432
12.5. Kontrola administracji. Sądownictwo administracyjne	434
12.5.1. Zasady kontroli	434
12.5.2. System kontroli	435
12.5.2.1. Kontrola sejmowa i Rady Państwa	436
12.5.2.2. Kontrola społeczna	436
12.5.2.3. Kontrola resortowa i międzyresortowa	437
12.5.2.4. Kontrola Najwyższej Izby Kontroli (tzw. państwowa)	438
12.5.2.5. Arbitraż gospodarczy	439
12.5.2.6. Kontrola prokuratorska	440
12.5.2.7. Kontrola sądowa	441
12.5.3. Przywrócenie sądownictwa administracyjnego w 1980 r.	442
12.5.4. Trybunał Konstytucyjny	444
12.5.5. Rzecznik Praw Obywatelskich	445

12.6. Postępowanie administracyjne	445
12.7. Pracownicy administracji	448
12.8. Zarys dorobku nauk administracyjnoprawnych	452
Rozdział 13. Ustrój administracji publicznej III Rzeczypospolitej	456
13.1. Zmiany w ustroju politycznym państwa	456
13.1.1. Transformacja ustrojowa w początku lat 90. Uregulowania Małej Konstytucji z 17 października 1992 r.	457
13.1.2. Zasady ustroju według Konstytucji z 2 kwietnia 1997 r.	461
13.2. Podział terytorialny	465
13.3. Pojęcie i cechy administracji publicznej	468
13.4. Administracja rządowa	472
13.4.1. Szczególny status Prezydenta RP	472
13.4.2. Administracja centralna	473
13.4.2.1. Rada Ministrów	474
13.4.2.2. Prezes Rady Ministrów	475
13.4.2.3. Ministrowie	476
13.4.2.4. Organy centralne	477
13.4.3. Administracja terenowa	478
13.4.3.1. Wojewoda	479
13.4.3.2. Wojewódzka organizacja zespolona	481
13.4.3.3. Wojewódzka administracja niezespolona	481
13.5. Samorząd terytorialny	484
13.5.1. Istota samorządu i zasady funkcjonowania	484
13.5.2. Formy działania samorządu terytorialnego	488
13.5.3. Ustrój i zadania samorządu w gminie	489
13.5.4. Samorząd w powiecie	491
13.5.5. Samorząd w województwie	492
13.5.6. Nadzór nad działalnością samorządu terytorialnego	494
13.5.7. Samorządowe kolegia odwoławcze	496
13.6. Sądownictwo administracyjne. Inne formy kontroli administracji publicznej ...	497
13.6.1. Sądownictwo administracyjne	497
13.6.2. Kontrola państwowa – Najwyższa Izba Kontroli (NIK)	499
13.6.3. Kontrola sprawowana przez Rzecznika Praw Obywatelskich	502
13.6.4. Kontrola prokuratorska	503
13.6.5. Kontrola wewnętrzna w administracji rządowej	504
 Wskazówki bibliograficzne (wybór prac ogólnych, podręczników i skryptów)	 505
Indeks nazwisk	508
Spis map	514
Spis ilustracji	516